

Kieliverkosto (<https://www.kieliverkosto.fi/fi>)

KiVAKO-hanke: korkeakoulut kielivarantoa kehittämässä

Tässä artikkelissa kuvaamme opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa, 25 korkeakoulun yhteistyönä toteuttamaa KiVAKO (Kielivarannon vahvistaminen korkeakouluissa) -kärkihanketta. Kuvailemme lyhyesti hankkeen taustaa ja syntyä, sen tavoitteita, hankkeen käynnistämistä ja nykyvaihetta. Nostamme esille myös kokemuksia hankeyhteistyöstä ja siinä ilmenneitä onnistumisia ja haasteita.

Julkaistu: 25. maaliskuuta 2020 | Kirjoittanut: Teppo Varttala ja Pasi Puranen

KiVAKO-hankkeen taustaa

Suomen kielivarannon taso ja tila on puhuttanut laajasti viime vuosina. Eikä syyttä, sillä monet aiheesta tehdyt tutkimukset ja selvitykset osoittavat, että vieraiden kielten opiskelu – englantia lukuun ottamatta – on vähentynyt kaikilla kouluasteilla. Samoin ylioppilaskirjoituksissa muiden vieraiden kielten kuin englannin kirjoittajamäärät jäivät alhaisiksi. Opetushallituksen *Vipunen-*tietokannasta selviää, että muut vieraat kielet jäävät pitkän englannin varjoon yleissivistävän koulutuksen kaikilla tasoilla.

Professori Riitta Pyykkö kuvaa kielten osaamisen tilannetta vuonna 2017 ilmestyneessä laajassa selvityksessään *Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta*. Pyykkö tarjoaa selvityksessään monia toimenpiteitä, joilla voidaan varmistaa kielivarannon säilyminen ja laaja-alaisuus eri kouluasteilla ja työelämässä. Tämä selvitys vaikutti vahvasti KiVAKO-hankkeen syntymiseen ja rahoitushakemuksen esittämiseen opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Vaikka englannilla onkin vankka asema maailmankielenä, yksin sen osaaminen ei riitä työelämässä. Monet työelämän viestintätilanteet ovat monikielisiä. Työntajatkin korostavat myös muiden vieraiden kielten kuin englannin taitoa ja erityisesti laajaa kulttuurista osaamista.

Elinkeinoelämän keskusliitto ja Suomen ekonomiliitto ovat julkaisseet toistuvasti selvityksiä, joissa laajan kielitaidon ja kulttuurien tuntemuksen merkitystä on pidetty tärkeänä esimerkiksi Suomen vientiteollisuuden kannalta. (Ks. esim. EK 2017).

Vastuu kielivaranannon tilasta ja sen ylläpitämisestä kuuluu niin perus- ja toisen asteen koulutukselle kuin korkeakouluillekin. Korkeakouluissakin suunta kielivaranannon kannalta on laskeva. Yleiskuva on, että yhä harvemmillä opiskelijoilla on motivaatiota tai aikaa panostaa muiden vieraiden kielten kuin englannin opiskeluun, eikä niiden opiskeluun välttämättä tarjota mahdollisuuttakaan. Useiden, erityisesti pienten, korkeakoulujen kielivalikoiman suppeus lisää eriarvoisuutta. Monissa korkeakouluissa on myös jouduttu taloudellisista syistä supistamaan vieraiden kielten tarjontaa, erityisesti ns. harvemmin opiskeltujen kielten osalta.

Hankkeen tavoitteet ja osahankkeet

Muun muassa näihin haasteisiin yrittää vastata osaltaan opetus- ja kulttuuriministeriön kärkihankerahoittama KiVAKO (<http://www.kivako.fi/>) (2018–2021). Sen tavoitteena on rakentaa korkeakoulujen vieraiden kielten opintopolkutarjontaa yhdistelemällä ja kehittämällä jo olemassa olevaa verkko-opintotarjontaa sekä rakentaa kokonaan uusia verkko-opintokonaisuuksia.

Kehitystyötä tehdään sekä valtakunnallisena että alueellisena yhteistyönä. Hankkeen tavoitteena ei ole rakentaa yksittäisiä, irrallisia opintojaksoja, vaan kokonaisia verkko-opintopolkuja hyödyntäen jo olemassa olevia, hyviä materiaaleja ja kehittää niitä edelleen mahdollisuuksien mukaan. Tarjonnasta on tarkoitus rakentaa digipedagogisella otteella virtuaalinen ja siten mahdollisimman monen korkeakoululaisen saatavilla oleva.

Kielten oppimisen digitalisaatio tuo mukanaan useita mahdollisuuksia kehittää uusia tapoja ja didaktisia menetelmiä oppia kieliä. Ajattelemmekin, että 2000-luvun moderni kielitaito sisältää kyvyn käyttää jatkuvasti kehittyviä digitaalisia viestinnän välineitä niin arjessa kuin työelämässäkin.

Verkossa tapahtuva oppiminen häivyttää alueellisia rajoituksia, mutta myös kasvokkaista opetusta on uudistettava tarjoamaan joustavia oppimismahdollisuuksia. Tavoitteena on, että KiVAKO-hankkeessa kehitettäviä digitaalisia oppimateriaaleja voidaan soveltaa joustavasti myös perinteistä luokkahuoneopetusta ja verkko-oppimista yhdistävillä sulautuvan metodin (blended learning) opintojaksoilla.

KiVAKO-hankkeessa on osahankkeina edustettuna 11 kieltä sekä monikielinen kieli- ja kulttuuritandem. Opintopolut lähtevät liikkeelle alkeistasosta. Opintopolkujen pituus riippuu opintojen tunnistetusta tarpeesta ja käytettävissä olevista kehittämisresursseista.

Kieli	Opintopolun pistemäärä	Opintopolun CEFR-tasot
Espanja	18 op	A1-B2
Italia	15 op	A1-A2
Kiina	15 op	A1-B1
Korea	12 op	A1-A2
Japani	12 op	A1-A2
Portugali	9 op	A1-A2
Ranska	18 op	A1-B2
Saksa	24 op	A1-B2
Suomalainen viittomakieli	6 op	A1-A2
Viro	10 op	A1-A2
Venäjä	21 op	A1-B1
Kieli- ja kulttuuritandem	15 op	A1-C2

Taulukko 1. KiVAKO-opintotarjontaa tuottavat osahankkeet, suunnittelutilanne 03/2020

Kaikki osahankkeet rakentavat opintojaksonsa yhteiselle DigiCampus-hankkeen Moodle-oppimisalustalle (<https://digicampus.fi/>), jonne kaikki materiaali luodaan avoimella Creative Commons -lisenssillä (CC BY NC SA). Näin se on myöhemmin kenen tahansa hyödynnettävissä ei-kaupalliseen käyttöön. DigiCampuksen alustaa kehittää opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama kärkihanke Itä-Suomen yliopiston johdolla (<https://info.digicampus.fi/>).

KiVAKO rakentaa opintotarjonnan korkeakoulurajat ylittävän opettajien kehittäjäverkoston yhteistyönä. Yksi hankkeen keskeisistä tavoitteista on myös luoda malli sille, miten hankekauden aikana luotu opintotarjonta toteutetaan hankekauden ja -rahoituksen päätyttyä. Hankkeen osana kehitettävän opintotarjonnan rotaatiomallin mukaisesti kukin korkeakoulu tarjoaa verkostolle tietyn määrän opintojaksoja ja saa näin itse verkko-opintoja tuottamalla avattua oman korkeakoulun opiskelijoille pääsyn koko yhteisen verkkotarjonnan piiriin. Tarkoitus on siis luoda vastavuoroinen toteutusmalli, jossa raha ei liiku, vaan tarjoamalla opintojaksoja verkostolle, saa opiskelupaikkoja kaikille muillekin verkkokursseille.

Oppimispolut myös hyödyntävät ja hyödyttävät ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden kielivarantoa erityisesti kieli- ja kulttuuritandemissa, jossa ajatuksena on, että eri kielitaustoista tulevat opiskelijat voivat verkossa oppia toistensa kieltä. Ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden integroimisella opiskeluun ja monikielistä oppimista kehittämällä voidaan rikastuttaa kielen ja kulttuurin opiskelua.

KiVAKO-hankkeen myötä syntyy valtakunnallisesti kattava, kielivarantoa pitkällä tähtäimellä kartuttava ja pedagogiikkaa kehittävä verkosto. Sen konkreettinen ilmentymä on monimuotoinen, uutta digipedagogiikkaa hyödyntävä vieraiden kielten laaja oppimistarjonta verkossa. Opiskelijoilla on tarjonnassa laaja valikoima kielten ja viestinnän oppimispolkuja, joista he voivat joustavasti valita sekä oman tutkintonsa vaatimusten mukaisia kielten ja viestinnän opintoja että

myös oman kiinnostuksensa mukaisia opintoja. Tavoitteena hankkeessa on myös osaamista tunnistamalla ja tunnustamalla dokumentoida jo aiemmin hankittua kielitaitoa ja ohjata opiskelijaa oppimaan lisää.

Onnistumisia ja haasteita

Kun pohditaan KiVAKO-hankkeessa koettuja onnistumisia ja haasteita, ne liittyvät paljolti samoihin ilmiöihin ja asioihin.

Kun yli sata työntekijää 25 eri korkeakoulusta työskentelee kohti yhteistä päämäärää, nousee selvästi esiin **yhteistyö** kaikissa ulottuvuuksissaan. Yksittäisen osallistujan tai korkeakoulun kohdalla hanketyöhön lähtemiseen voi usein motivoida omassa työssä tai korkeakoulussa tunnistettu kehittämistarve. Niinpä yhteisen hanketyön alkaessa tahtiloja voi olla monen suuntaisia. Kuitenkin jo hankkeen suunnitteluvaiheessa kartoitetuista tutkimuksista ja selvityksistä oli saatu hyvä perustiekartta yhteiselle työskentelylle. Vahvana vaikuttimena oli varsinkin opetus- ja kulttuuriministeriön 2017 asettama Suomen kielivarantoa koskeva selvityshanke (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160374>) (ks. Pyykkö 2017).

Hankkeen alkuvaiheessa oli kuitenkin ehdottoman tärkeää kartoittaa ja käsitellä osallistujien tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Näin aiempaa tietoa ja osallistujien tietotaitoa hyödyntäen lähdettiin jalostamaan mahdollisimman hyvin kaikkia palvelevaa opintotarjontaa – yhteistyössä laadittavaksi, kehitettäväksi ja toteutettavaksi. Vaikka kaikkia yksittäisiä tarpeita ei voitu välttämättä sellaisenaan täyttää, oli ne näin mahdollista ainakin osin nivoa mukaan yhteisiin tavoitteisiin.

Verkko-opintotarjontaa tuottavan hankkeen kannalta olennainen tekijä on opintojen **tekninen toimintaympäristö**. Tässä suhteessa KiVAKOLle rahoitusta haettaessa edettiin vailla selvää tietoa tulevasta. OKM:n avustuspäätöksen myötä tilanne selkiytyi jonkin verran, sillä avustuksen ehtona oli samaan aikaan käynnistyneen DigiCampus-hankkeen tuottaman oppimisalustan hyödyntäminen.

KiVAKO-työn käynnistyessä hyvin yleinen kysymys olikin, mitä oppimisalustaa opintojen laatimiseen ja toteuttamiseen käytetään. DigiCampus-hankkeenkin ollessa vasta alkuvaiheessaan ei selvää vastausta heti saatu. Jälkikäteen katsottuna tätä voi pitää jopa hyvänä: päästiin pohtimaan, visioimaan ja keskustelemaan ilman ennalta tiedossa olevia rajoituksia – tietäen kuitenkin, että oppimisalusta on tulossa, eikä sitä tarvitse lähteä tyhjästä rakentamaan.

Hanketyöhön liittyy usein **uuden osaamisen haltuun ottaminen**. Melko pian hanketyön käynnistyttyä selvisi, että DigiCampuksen oppimisalusta rakentuu Moodlen pohjalle. Osalle KiVAKOn toimijoista tämä oli tavallaan helpotus, koska alusta oli perusteiltaan tuttu. Osalla puolestaan oli edessä uuteen alustaan perehtyminen. Työn edetessä on kuitenkin tultu huomaamaan, että kokeneet Moodle-ketutkin ovat välillä löytäneet DigiCampuksen Moodlessa itsensä uuden edestä – ja muista alustaympäristöistä siirtyneet ovat tuoneet pidempiaikaisille Moodle-käyttäjille tuoreita näköaloja alustan hyödyntämiseen.

DigiCampuksen Moodleen päästiin rakentamaan varsinaista opintotarjontaa (<https://digicampus.fi/course/index.php?categoryid=4>) maaliskuussa 2019, puolisen vuotta KiVAKOn aloitusseminaarista. Aluksi odotus ei välttämättä tuntunut optimaaliselta, mutta jälkikäteen katsottuna se saattoi olla juuri sitä. Moodlen avautumista edeltävänä aikana hankimme oppia ja osaamista esimerkiksi tekijänoikeuksista, CC-lisensoinnista, verkkokäsikirjoittamisesta, muista olennaisista verkko-opintoihin liittyvistä alueista – ja tietenkin myös itse Moodlesta. Osahankkeiden suunnitelmia pystyttiin niin ikään sparraamaan ja jatkokehittämään tietynlaisen työrauhan vallitessa: ei ollut kiire Moodleen, kun sinne ei päässyt. Moodle-työskentelyn alkaessa maaliskuussa 2019 olimmekin varmasti hankkeena keskimäärin valmiimpia siihen kuin olisimme edeltävänä syksynä olleet.

Toimintaympäristönä verkko-opiskelussa voidaan yhtäältä huomioida oppijoiden erilaiset tilanteet ja toisaalta voidaan luoda ratkaisuja erilaisten oppijoiden tarpeisiin. **Joustavuus** onkin ollut keskeinen hankkeessamme alusta asti korostettu teema. Erilaisiin tilanteisiin taipuvat toimintamallit verkko-opiskelussa mahdollistavat yhtäältä erilaisissa tilanteissa opiskelevien tarpeiden huomioimisen: osa haluaa opiskella intensiivisesti, ripeästi ja omatoimisesti – toisille taas sopii hieman verkkaisempi tahti ja ohjatumpi oppiminen. Joidenkin oppijoiden kohdalla puolestaan vaikkapa saavutettavuusvaatimukset (<https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/>) ja erilaisia oppijoita palvelevat vaihtoehtoiset suoritustavat ovat merkittäviä tekijöitä. KiVAKO-opintoja työstettäessä on tähdätty joustavia toteutusmalleja tukevan verkkomateriaalin kehittämiseen sekä vaihtoehtoisiin suoritustapoihin. Saavutettavuus puolestaan on huomioitu DigiCampuksen alustalla suunnitteluvaiheesta lähtien.

KiVAKO-opintojen joustavuus on tärkeää myös opettajien näkökulmasta. Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opettajien **erilaisten opetus- ja ohjausresurssien** vuoksi korkeakoulujen välillä voi olla selkeitäkin eroja siinä, kuinka paljon työaikaa opettaja voi käyttää opetukseen ja ohjaamiseen opintopistettä kohti. Joustavilla ja vaihtoehtoisilla toimintamalleilla on etsitty tapoja luoda opinnot siten, että ne ovat sovitettavissa myös vaihtelevaan opettajan työn resursointiin.

KiVAKOn keskeinen – ehkäpä keskeisin – tavoite on korkea-asteen yhteisen **valtakunnallisen verkko-opintotarjonnan luominen**. Kun itse kieliopintoihin liittyvät osahankkeet olivat lähteneet liikkeelle, käänsimme katseemme kohti tätä yhteistä opintotarjonnan rotaatiomallia. Tavoite on siis vähintään 25 nykyisen KiVAKO-korkeakoulun välinen yhteistyöverkosto, päämääränään pysyvä ja laajeneva KiVAKO-hankkeessa tuotettujen kieliopintojen verkkotarjonta korkeakouluopiskelijoille. Kun (jos ei ole vaihtoehto) yhteistyö on käynnissä hankkeen päätyttyä 2021, on se luonteeltaan ja laajuudeltaan ainutlaatuinen: valtakunnallinen, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rajat ylittävä, vastavuoroisuuteen perustuva ja hankkeen päätyttyäkin kehittyvä.

Yhteisen rotaatiomallin luominen opintotarjonnalle ei ole vaille haasteita, mutta hankkeen pilottikurssien kokemukset kannustavat työssä. Kysyntää opinnoille on: syksyllä 2019 ja keväällä 2020 tarjotut 23 pilottikurssia keräsivät noin 1700 ilmoittautumista, kun kurssipaikkoja oli tarjolla noin 700. Yksittäiselle kurssille oli parhaimmillaan reilusti yli 200 ilmoittautujaa.

Koska ammattikorkeakouluilla ja yliopistoilla ei toistaiseksi ole ollut sopivaa yhteistä **opiskelijahallinnon järjestelmää** valtakunnalliseen ilmoittautumisten ja opiskelijahallinnon hoitamiseen, on pilottikurssien ilmoittautumiseen liittyvä hallinnointi hoidettu hankkeen oman e-lomakepohjaisen järjestelmän avulla. Opiskelijahallinnon ratkaisuksi varsinaisen rotaatiomallin aikaiseen toimintaan asetamme odotuksemme Ristiinopiskelun kehittäminen (RiKe) -hankkeen (<https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pagelD=29753817>) tuloksiin sekä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen puitesopimukseen (<https://www.unifi.fi/uutiset/opiskelijaliikkuvuus-lisaantyy-korkeakoulut-solmivat-sopimuksen-yhteistyosta/>) tulevaisuuden opetusyhteistyölle. RiKe-hanke (2017–2020) toteuttaa valtakunnallisen korkeakoulujen ristiinopiskelumallin ja -järjestelmän. Korkeakoulujen puitesopimus puolestaan sisältää perusteet yhteisille toimintatavoille, jotka sallivat opiskelijoiden jatkossa kerätä opintoja entistä yksilöllisemmin eri korkeakoulujen tarjonnasta. RiKe-hankkeen ja puitesopimuksen myötä valtakunnallisen korkeakoulu yhteistyön toimintamahdollisuudet ovatkin viime aikoina konkretisoituneet. Luottavaisesti tähtäämme siihen, että KiVAKO-hankkeen tuottamat opinnot ovat tarjolla korkeakoulujen uuden opintoyhteistyön ensi rintamassa.

Teppo Varttala on kieliaineiden yliopettaja Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa liiketalouden koulutusyksikössä.

Pasi Puranen on lehtori ja esimies Aalto-yliopiston kielikeskuksessa.

KiVAKO-hankkeen pää- ja amk-koordinaattorina toimii Haaga-Helia ja yliopistokoordinaattorina Aalto-yliopisto.

Lähteet

Elinkeinoelämän keskusliitto EK (2017). EK:n linjaus: Tehdään kielitaidosta Suomelle kilpailuetu. Saatavilla: https://ek.fi/wp-content/uploads/EKn_kielilinjaukset_OnePager.pdf (https://ek.fi/wp-content/uploads/EKn_kielilinjaukset_OnePager.pdf).

Pyykkö, Riitta (2017). Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivaranon tilasta ja tasosta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:51. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-535-8> (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-535-8>)

Vipunen. <https://vipunen.fi/fi-fi> (<https://vipunen.fi/fi-fi>).

Linkkejä

KiVAKO-hanke: <http://www.kivako.fi/> (<http://www.kivako.fi/>)

DigiCampusta kehittävä hanke: <https://info.digicampus.fi/> (<https://info.digicampus.fi/>)

DigiCampuksen oppimisalusta: <https://digicampus.fi/> (<https://digicampus.fi/>)

KiVAKOn kurssialue DigiCampuksen Moodlessa: <https://digicampus.fi/course/index.php?categoryid=4> (<https://digicampus.fi/course/index.php?categoryid=4>)

Saavutettavuus: <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/>
(<https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/>)

Ristiinopiskelun kehittämishanke 2017–2020: <https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pagelId=29753817> (<https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pagelId=29753817>)

Unifin tiedote 11.12.2019: Opiskelijaliikkuvuus lisääntyy Suomessa – korkeakoulut solmivat sopimuksen tulevaisuuden yhteistyöstä: <https://www.unifi.fi/uutiset/opiskelijaliikkuvuus-lisaantyy-korkeakoulut-solmivat-sopimuksen-yhteistyosta/>
(<https://www.unifi.fi/uutiset/opiskelijaliikkuvuus-lisaantyy-korkeakoulut-solmivat-sopimuksen-yhteistyosta/>)

Artikkeliin viittaaminen

Varttala, T. & Puranen, P. (2020). KiVAKO-hanke: korkeakoulut kielivarantoa kehittämässä. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(2). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2020/kivako-hanke-korkeakoulut-kielivarantoa-kehittamassa>
(<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2020/kivako-hanke-korkeakoulut-kielivarantoa-kehittamassa>)